

Akværel udført af A. P. Madsen i 1884 viser Eskildstrup-dyssen. Oprindelig var dyssen dækket af en konstruktion af småsten, knust brændt flint, en lerpakning og yderst en jordhøj. Kun dæksstenen har været synlig.

Fra jægersamtund til bondesamtund

Skiftet i samfundet hvor jægeren lagde buen og pilen på hylden for i stedet at begynde at rydde skov for at opdyrke jorden betød et markant skift i befolkningens levevis, som også fik indflydelse på den rituelle forestillingsverden. I jægersamtundet blev de døde begravet i simple jordfæstegrave. Fra den tidlige bondestenalder kendes storstensgrave. De kaldes også for megalitigrave. Det var dog ikke alle atfdøde, som blev lagt i en gravhøj. Men det er vanskeligt arkæologisk at eftervise hvordan de øvrige begravelser har fundet sted. Personer som enten besad stor rigdom eller nød en særlig anseelse i samfundet kunne blive begravet i gravhøje. Bygningen af storstensgrave er det synlige udtryk for dyrkelse af den atfdøde – en form for anerkendelse af familie og slægt, hvor atfdødes magt erkendes, frygtes og æres.

Mange forskellige typer fortidsminder

Ringsted egnen har været beboet gennem mange tusinde år. Der ses endnu tydelige spor af bosættningen især i form af gravhøje i landskabet. Denne formidling af fortidsminder i Ringsted Kommune omfatter også andre typer fortidsminder end gravhøje – f.eks. også vilddanesten. Kendetegnet for de omtalte fortidsminder er, at de er beskyttet af fredning. Dette projekt omfatter udelukkende fortidsminder udenfor skovene.

RINGSTED KOMMUNE

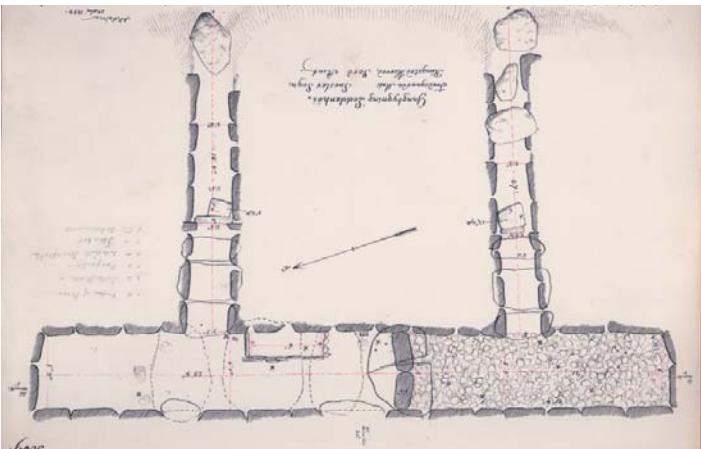

Historien i landskabet

- en guide til fortidsminder

Plan af de to gravkammer i jættestuen Loddenhøj. I jættestuene kunne man komme ind til de atfdøde efter gravlæggesen og flere personer kunne blive gravlagt i samme høj.

De ældste storstensgrave er langdysser og runddysser fra omkr. 3500 f.kr. De ældste dysser var kun beregnet til enkelt gravlæggesen. Men dysserne blev i løbet af få århundreder udviklet til at bestå af mere runde gravkammer. Samtidig fik dysserne indbygget indgange, så man også kunne komme ind til atfdøde efter at gravlæggesen havde fundet sted.

Dysserne blev i slutningen af ældre bondestenalder afløst af de konstruktionsmæssige mere komplicerede jættestuer. Jættestuene er komplicerede bygningssværk af mægtige stenkonstruktioner. I sin grundform består jættestuen af en stensat gang, der fører ind til et stort gravkammer, hvor der er gravlagt flere personer – ofte over en længere periode. I Danmark blev jættestuerner bygget i løbet af en ganske kort periode – måske kun 100 år – i den sene Tragtbægerkulturen er opkaldt efter den specielle form for keramik, som man finder i forbindelse med gravene.

Storstensgravene har oprindelig været dækket af jord. Kun topstenen har måske været synlig. Det er flere tusind års erosion som er årsag til, at stenen nu står fritlagt i landskabet.

Der er adgang til nogle af fortidsminderne

Du må gerne:

- Har du hund med, skal den holdes i snor. På de steder, hvor der græsser dyr i indhegninger må du ikke tage hunde med indefor hegnet.

Du må ikke:

- Beskadige fortidsmindet eller beplantningen

- Overmatte

- Tage længerevarende ophold

- Medbringe cykler på fortidsmindet

- Efterlade affald

Her findes mere information

Ved fortidsminderne er der opsat info-tavler som fortæller mere om de enkelte standere. På www.friluftsguiden.dk kan du også læse mere om fortidsminderne.

Økonomisk støtte

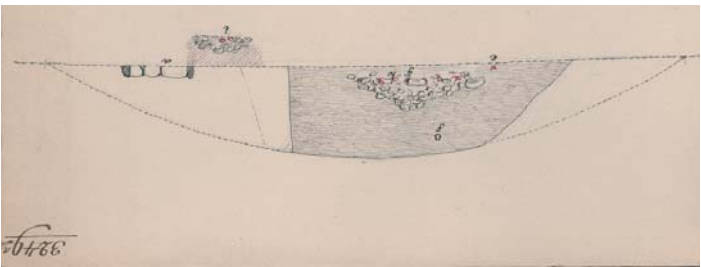
Det Europæiske Fællesskab og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, NaturErhvervstyrelsen har deltaget i finansieringen af projektet.

Denne folder er udarbejdet december 2012 af:
Ringsted Kommune
Teknisk forvaltning
Rønnedevej 9
4100 Ringsted
e-mail: tf@ringsted.dk
hjemmeside: www.ringsted.dk

Illustrationer: Nationalmuseets arkiv, tegninger af A. P. Madsen udført 1883.
Foto: Ringsted Kommune, Teknisk forvaltning.

Klokkerhøj har været anvendt til begravelser i både stenalderen og bronzealderen. Der er både stensat grav og urne nedsat i højen. Øverst ses Klokkerhøj i dag, det svarer til det mørke område på tegningen.

I anden halvdel af bronzealderen gik man over til at brænde de døde. De brændte knogler blev lagt i lerkar, som enten blev gravet ned i siden af en bestående ældre gravhøj, eller urnen fik sin egen lille gravhøj, som var mindst dre end dem, der tidligere blev bygget over egekisterne.

I første halvdel af bronzealderen ændrede begravelses- skikken sig endnu en gang. Nu blev de atfdøde lagt i overvældende byggekaktivitet, som har ændret natur- og kulturandskabet. Til bygning af en høj skulle der bruges græstør fra et areal på 5-10 ha. Græstørven blev skrælleet af med træspader, transportøren og stablet til en høj. Ved afskræpning af græstørven med det øverste muldlag blev jordens dyrkningsmæssige værdi forringet. Det må derfor have været et rigt samfund, som kunne tale at ødelægge så store arealer med landbrugsjord.

Bronzealderens høje

Jernalderens høje

I den tidligste del af jernalderen, fra omkring 500 f.Kr. brugtes stadig ligbrænding og urnebegravelser. Urnen blev sat ned i en lille jordhøj, som var omgivet af en grøft; en såkaldt tuegrav. Da disse små høje er meget sårbare overfor erosion og dyrkning, er de stort set forsvundet fra landskabet.

Ved slutningen af yngre jernalder og overgangen til vikingetiden genopstod de større høje. En af de yngste kendte høje i Danmark er sydhøjen i Jelling, som er fra omkring år 975. Efter kristendommens udbredelse i Danmark omkring år 1000 blev de atfdøde ikke længere gravlagt i høje, men i jordfæstegrave, som vi stadig kender det i dag. Dog er ligbrænding også blevet genindført. Indtil 1892 var ligbrænding forbudt. I de sidste årtier er ligbrænding vundet stærkt frem. Nu er det ca. 75 % af alle atfdøde som bliver brændt.

Skåltegn

Skåltegn er den ældste og mest udbredte helleristning i Danmark. De små runde fordybninger er som regel indhugget i større stenblokke - bl.a. på overliggeren på dysser. De fleste skåltegn stammer fra bronzealderen, men skikken går tilbage til bondestenalderen. Skåltegn menes at have en rituel betydning. De kendes også fra andre dele af Europa.

På bagsiden af fællesmindestenen på Kværkeby kirkegård er der indhugget 36 skåltegn. Hvorfra stenen oprindelig stammer, vides ikke.

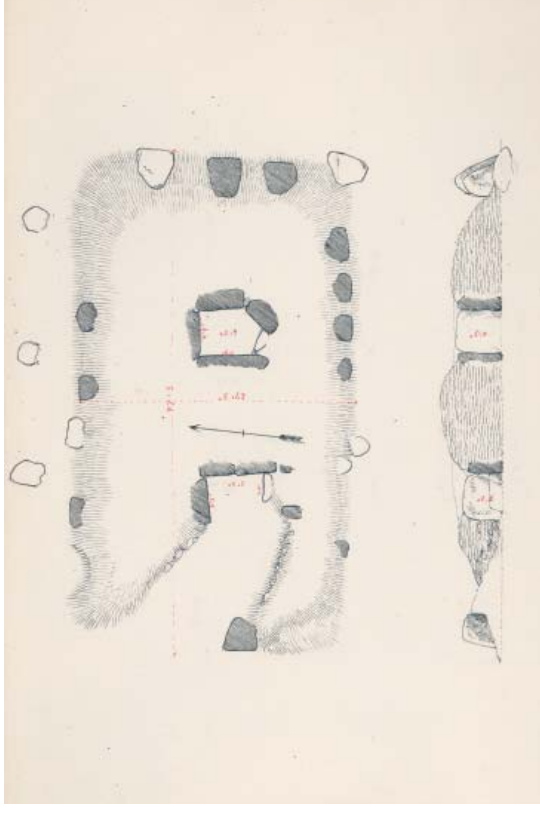
Skåltegn er den enkleste form for helleristninger.

Forsidefoto: Dronningehøj set fra Haraldstedvej.

Sigersted - en kultplads

På det flade plateau nedenfor Hagbardshøj er der fundet spor af stor aktivitet både i stenalderen og i bronzealderen indenfor et afgrænset område. Omkring 3500 f.Kr. blev der etableret en plads, afgrænset af grøfter. Det kan tolkes som et område af særlig ritual betydning, hvor folk mødtes og udførte forskellige ritualer. Det første anlæg af denne type blev erkendt ved Sarup på sydvest Fyn – derfor kaldes denne type anlæg også for Sarup anlæg.

Uden for pladsen kan der arkæologisk spores en stor ritual aktivitet. Indenfor den afgrænsede plads er der ikke mange fund. Området har måske været forbeholdt de afsjælede døde eller ånder og guder. På skrånningen ned mod plateauet har der været adskillige gravhøje hvoraf kun Hagbardshøj og Signeshøj (Elmehøj) nu er tilbage.

Øverst: 7 Langdyssen ved Glostrupvej.
Herover: Det ene gravkammer i langdyssen.

8 Knud Lavards Kapel ved Knud Lavardsvej blev opført til ære for den helgenkærede Knud Lavard.

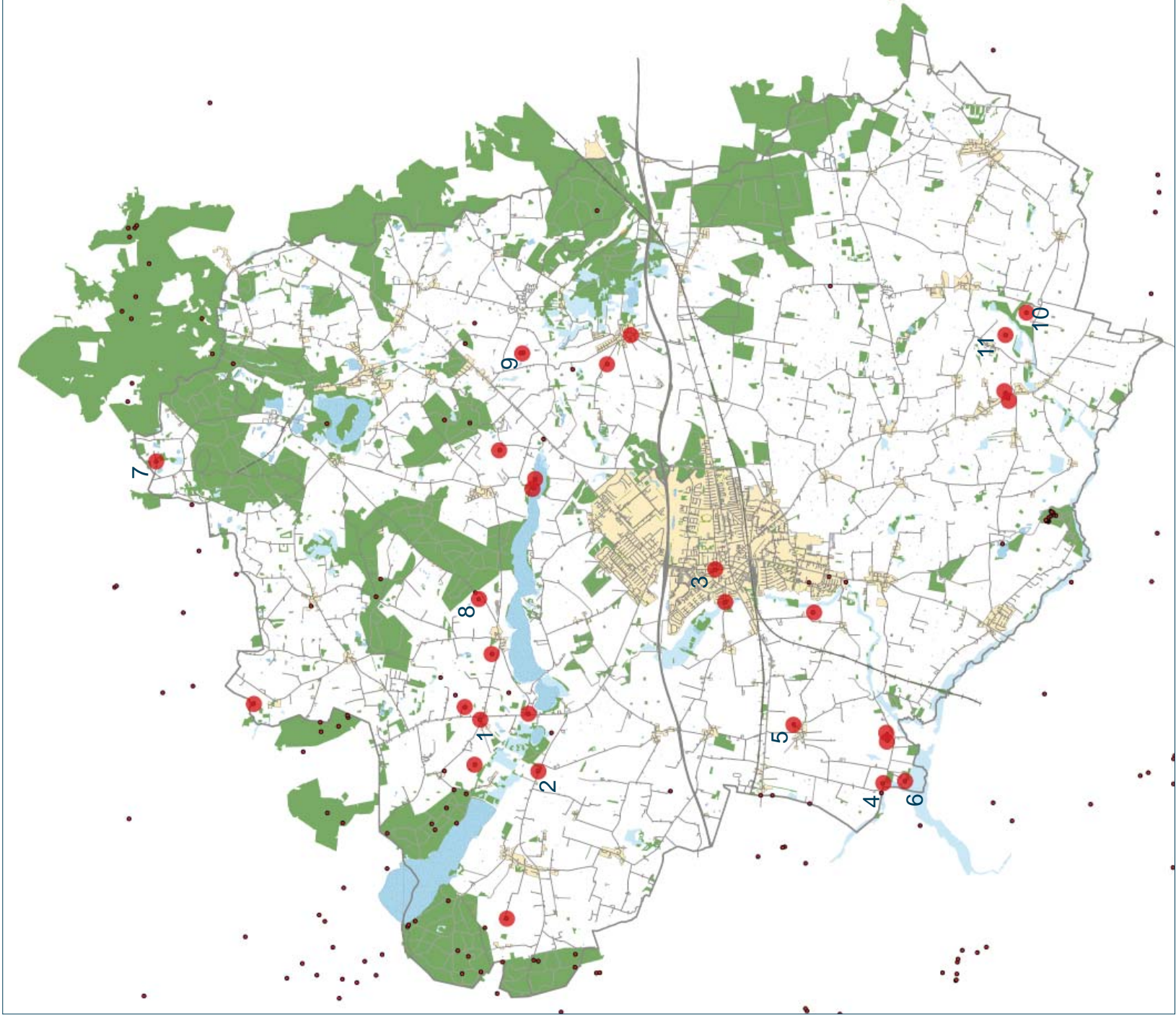
2 Viltbanesten, Gyrsingevej 3 Tingstenen ved Rådhuset
Øverst: 1 Plan af Tinghøj ved Allindemaglevej

4 Signes Høj som kan ses fra Skælskørvej.

5 Soltegn på fundamentsten i Sigersted kirkes tårn.

6 Hagbardshøj syd for Sigersted. Sagnet om Hagbard og Signe knytter sig til denne høj. Højen ligger i tilknytning til kultområdet Sigersted I til III.

Overstået over fredede fortidsminder i Ringsted Kommune. De store røde cirkler angiver de fortidsminder, som er formidlet i dette projekt.

I Danmark er der ca. 22.000 fredede fortidsminder. Gravhøjene blev fredet i 1937. Der er i alt 86.000 registrerede gravhøje, men mange af dem er ikke længere synlige i landskabet, da de er forsvundet ved naturlig erosion samt dyrkning af jorden.

11 Det ene kammer i jættestuen Loddeshøj ved Fredsgårdsvej. Dækstenen er fjernet og genbrugt ved bygningen af Hjelmsømagle bro i 1880'erne.

10 Eskildstrupdyssen er et klassisk eksempel på en dyse fra bondestenalderen.

9 Tvillingehøjene